

30. regijsko srečanje mladih raziskovalcev

RAZISKOVALNA NALOGA

**ODNOS MLADOSTNIKOV IN ODRASLIH DO
SLOVENŠČINE V VSAKDANU**

Raziskovalno področje: Slovenski jezik

Avtorica: Kiara Katalinič, 9. a

Mentorica: Nuša Grah

Šola: Osnovna šola Bakovci

Bakovci, marec 2022

KAZALO VSEBINE

1 UVOD.....	8
1.1 Raziskovalni problem in metodologija.....	8
2 TEORETSKA IZHODIŠČA	9
2.1 Slovenski jezik.....	9
2.2 Slovnica in pravopis	9
2.3 Socialne zvrsti jezika	10
2.4 Vsakodnevna raba jezika	11
2.4.1 Primeri pogostih zapisanih jezikovnih napak v vsakdanu.....	12
2.5 Slovenski jezik v medijih	14
3 RAZISKAVA	16
3.1 Raziskovalni problem.....	16
3.1 Metodologija zbiranja podatkov in vzorec raziskave	16
3.1.1 Anketni vprašalnik.....	16
3.1.2 Intervju	17
3.2 Raziskovalne hipoteze	17
4 REZULTATI	18
4.1 Rezultati ankete	18
Starost udeležencev	18
4.2 Rezultati intervjuja z učiteljicami slovenščine	25
4.2.1 Raba slovenščine v vsakdanu z vidika učiteljic slovenščine.....	25
4.2.2 Stališče učiteljic slovenščine na rabo jezika med uporabniki družbenih omrežij.....	25
4.2.3 Raba slovenščine v različnih medijih z vidika učiteljic slovenščine.....	26
4.2.4 Spodbujanje rabe knjižnega jezika med mladimi s strani učiteljic slovenščine	27
4.2.5 Stališča učiteljic slovenščine o rabi jezika v prihodnosti	28
5 RAZPRAVA.....	30
6 SKLEP	31
7 VIRI IN LITERATURA.....	32
PRILOGA 1: ANKETNI VPRAŠALNIK.....	34
PRILOGA 2: INTERVJU Z UČITELJICAMI SLOVENŠČINE	36

KAZALO SLIK

Slika 1: Napačna in pravilna raba predlogov s in z	12
Slika 2: Zapis časa dogodka	12
Slika 3: Napačen zapis datuma.....	13
Slika 4: Raba roditelja in tožilnika	14
Slika 5: Primeri napak v spletnem članku	15

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Spol udeležencev.....	18
Graf 2: Starost udeležencev.....	18
Graf 3: Stopnja izobrazbe.....	19
Graf 4: Pomen uporabe slovnice v vsakdanjem življenju po mnenju udeležencev.....	19
Graf 5: Pomen pravilnega zapisa sporočil po mnenju udeležencev.....	20
Graf 6: Jezik v pogovoru z uradno osebo.....	20
Graf 7: Pogostost rabe brskalnika za preverjanje slovničnih pravil.....	21
Graf 8: Pogostost uporabe pravilne slovnice med udeleženci.....	Napaka! Zaznamek ni definiran.
Graf 9: Stališče do slovničnih napak v člankih ali na spletu.....	22
Graf 10: Jezikovne težave pri pisanju spisov, člankov in raznih prispevkov.....	22
Graf 11: Čas pisanja sporočila uradni osebi.....	23
Graf 12: Pregled besedila pred pošiljanjem le-tega uradni osebi.....	24
Graf 13: Lastna ocena anketirancev o obvladanju slovenskega jezika.....	24

POVZETEK

V naši raziskovalni nalogi smo se ukvarjali z odnosom mladostnikov in odraslih do slovenskega jezika in slovnice v vsakdanu. Živimo v digitalnem času, ko so že vse informacije na spletu; veliko časa namenimo družbenim omrežjem in platformam, na katerih smo priča izginjanju slovenskega jezika, da o pomanjkljivi slovnici sploh ne izgubljam besed. Zavedanje o pomenu slovenščine se nam zdi ključno. Prav zato smo se odločili raziskati, kakšen odnos imajo mladi in starejši do tega področja.

V teoretičnem delu smo preučili strokovno literaturo, opredelili slovenski jezik s socialnimi zvrstmi in predstavili nekaj najpogostejših slovničnih napak, ki jih naredimo v vsakdanu.

V raziskovalnem delu smo uporabili anketni vprašalnik, ki smo ga objavili na spletu. Vzorec raziskave je zajemal 106 oseb. Ugotoviti smo želeli, kakšen pomen predstavljata slovenski jezik in slovnica anketiranim, ali se pri pisanju ozirajo na pravilno slovnico, ali preverijo, kaj so napisali, preden pošljejo neko besedilo, kako bi ocenili svoje poznavanje pravopisnih pravil ipd.

Nad rezultati, pridobljenimi s pomočjo anketnega vprašalnika, smo pozitivno presenečeni. Velika večina anketiranih se, na podlagi rezultatov, še zmeraj zaveda pomembnosti slovnice in pravopisa, pravilno slovnico uporablja na dnevni ravni ter zmeraj preveri zapisano vsebino, preden jo pošlje. Anketirane tudi moti, če v različnih člankih opazijo slovnične napake. Upamo, da se bodo v prihodnosti ljudje še bolj zavedali pomena jezika.

Opravili smo tudi intervju z učiteljicami slovenščine, in sicer o njihovem pogledu na rabo slovenščine med ljudmi v vsakdanu, rabo jezika med uporabniki družbenih omrežij, mediji ter kakšne so njihove napovedi za prihodnost slovenščine. Ugotovili smo, da slednje niso najbolj zadovoljne z rabo slovenščine med ljudmi, predvsem na družbenih omrežjih in v medijih. Poudarjajo pomen branja, tako med mladimi kot odraslimi. Namen raziskovalne naloge je vzpodbuditi vse generacije, da se zopet začnejo zavedati, kako pomemben del našega življenja je naš lep materni jezik.

Ključne besede: slovenski jezik, slovnica, pravopis, jezikovne napake, socialne zvrsti jezika

ABSTRACT

Our research paper focuses in the attitude of adolescents and adults towards Slovenian language and grammar in everyday use. We live in a digital world, where any kind of information is accessible online; people spend a great amount of time on social networks and platform where we can witness the phenomena of disappearance of the Slovenian language, not to mention the lack of grammar competence. Being aware of the importance of the Slovenian language is crucial to us. This is why we have decided to make a research on the attitude of adolescents and adults towards this topic.

Within our theoretical part we studied literature, defined the Slovenian language with its social language varieties and presented some of the most common grammar mistakes which we make in our everyday use.

In the experimental part of our paper we used a questionnaire, which we published online. Our research sample consisted of 106 interviewees. Our aim was to find out what importance people give to the Slovenian language and grammar, whether they consider grammar rules when writing, whether they check the spelling before sending a text, how they evaluate their own orthography competence, etc.

The results obtained by a questionnaire have surprised us in a positive way. Based on the results, a great majority of respondents are still aware of the importance of grammar and orthography, consider grammar rules on a daily basis and always check spelling before sending a text. Moreover, the respondents are displeased when they notice grammar mistakes in different articles. We hope in the future people will be more aware of the importance of the language.

We also carried out an interview with a few teachers of the Slovenian language, namely on their points of view on the use of Slovenian language on a daily basis, the use of the language among social networks users, media, and their predictions about the state of the Slovenian language in the future. We have found out that the teachers are dissatisfied with the use of the Slovenian language among people, especially on social networks and in media. They emphasize the importance of reading among young people as well as the adults. We hope this research paper will encourage people of all generations to once again start to be aware of the fact that our mother tongue presents an essential part of our lives.

Key words: Slovenian language, grammar, orthography, language mistakes, social language varieties

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici Nuši Grah za usmerjanje in pomoč pri izdelavi raziskovalne naloge, vsem udeležencem spletne ankete in učiteljicam slovenskega jezika, ki so odgovorile na vprašanja v intervjuju.

1 UVOD

Slovenski jezik je nekaj, kar za nas predstavlja izreden pomen. Vsakodnevno se sporazumevamo v slovenskem jeziku, pišemo, beremo itd. Žal pa je za zadnja leta značilno, da je slednji pogosto postavljen na stranski tir. S pojavom moderne tehnologije so se pojavili slengi, nepravilna slovnica ... Zdi se, kot da je samo še redkim mar za slovnična pravila, da večina lepo slovensko besedo raje nadomesti s tujko, slovenski besedni zaklad počasi začne pešati ... S pravilno slovenščino se večinoma srečujemo le še pri pouku tega jezika, zato ni čudno, da danes večina ljudi ne pozna osnovnih slovničnih pravil. Mladi se ne zavedamo, kakšna pot je bila potrebna, da imamo danes v šoli na urniku slovenščino. In to je tema naše raziskovalne naloge. Podrobneje želimo spoznati, kakšna je slovenščina 21. stoletja ter kakšen je odnos mladih in odraslih do nje.

Do sedaj smo raziskovali, kako na slovnico in jezik gledajo ljudje. Že skozi vsakdanje brskanje po internetu lahko opazimo, da ljudem ni mar za slovnična pravila. Predvsem na družbenih omrežjih je med mladimi (pa tudi starejšimi) vedno bolj priljubljen sleng, uporabljajo se besede, prevzete iz angleškega jezika, večina uporabnikov pozablja na vejice, pike, velike začetnice ...

Namen naše naloge je, da ljudem dokažemo, da je slovenščina v vsakdanu pomembna in da moramo biti ponosni na svoj jezik. Po naših začetnih opažanjih prebiramo strokovno literaturo o razvoju slovenskega jezika. Že na prvi pogled lahko ugotovimo, da se je do 21. stoletja zelo spremenil. Kot je znano, so številni Slovenci stoletja razvijali slovenski jezik, ki je na začetku 20. stoletja dobil končno podobo. Seveda se je jezik od takrat še precej spremenil. Na to je v 21. stoletju vplival predvsem pojav tehnologije. Pojavili so se moderni računalniki, „pametni“ telefoni in z njim čez čas tudi kuga 21. stoletja: zasvojenost z modernimi napravami. Danes večina ljudi „trpi“ za to boleznijo.

Tehnologija je vplivala na način pisanja. Mislimo, da je sprejemljivo, da si ljudje v prostem času pošiljamo zasebna sporočila v narečjih, slengu in podobno, ne zdi pa se nam, da je takšen način komunikacije primeren za neka podjetja, javne osebe, prispevke, uradne sestanke ... Večini ljudi se ne zdi vredno, da bi se poleg vsega, kar morajo urediti, ukvarjali še s pisavo. Pa je to prav? Ali gre tukaj za zanemarjanje našega maternega jezika? Opravili smo anketo z mladostniki in starejšimi, da bi ugotovili, kako pomembna se jim zdi uporaba slovenščine v vsakdanu ter intervju z učiteljicami slovenskega jezika o njihovem pogledu na rabo jezika.

1.1 Raziskovalni problem in metodologija

Skozi našo raziskovalno nalogo bomo skušali ugotoviti, kakšen je odnos do slovenščine v vsakdanu, tj. na področju poznavanja slovnice in pravopisa; kakšen je jezik v medijih in na družbenih omrežjih, kakšna so stališča o rabi slovenščine s strani strokovnjakov.

Pri raziskovalni nalogi bomo uporabili naslednje metode:

- metodo preučevanja literature,
- metodo povzemanja ali kompilacije,
- metodo primerjave ali komparacije,
- metodo anketnega vprašalnika,
- metodo intervjuja.

2 TEORETSKA IZHODIŠČA

2.1 Slovenski jezik

Kot določa Uradni list Republike Slovenije, je slovenski jezik (v nadaljnjem besedilu: slovenščina) uradni jezik Republike Slovenije. V njem poteka govorno in pisno sporazumevanje na vseh področjih javnega življenja v Republiki Sloveniji, razen kadar je v skladu z Ustavo Republike Slovenije poleg slovenščine uradni jezik tudi italijanščina in madžarščina in kadar določbe mednarodnih pogodb, ki zavezujejo Republiko Slovenijo, posebej dopuščajo tudi rabo drugih jezikov. S slovenščino, ki je eden od uradnih jezikov Evropske unije, se Republika Slovenija predstavlja v mednarodnih stikih (Uradni list Republike Slovenije, 1. člen).

»Slovenščina kot prvi oz. materni jezik za večino učencev in učenk ter kot drugi jezik oz. jezik okolja za vse druge je temeljni splošnoizobraževalni predmet v osnovni šoli. Učenci in učenke se pri njem usposabljujejo za učinkovito govorno in pisno sporazumevanje v slovenskem jeziku, še posebej v njegovi knjižni zvrsti, razvijajo zavest o pomenu materinščine in slovenščine, o slovenščini kot državnem in uradnem jeziku, o njenem položaju v Evropski uniji ter o njeni izrazni razvitosti na vseh področjih zasebnega in javnega življenja (Učni načrt za slovenščino 2018: 6).«

V nadaljevanju Učni načrt za slovenščino (prav tam) predvideva, da se »cilji predmeta uresničujejo z jezikovnim in književnim poukom v okviru vseh sporazumevalnih dejavnosti: pogovarjanja, dopisovanja, poslušanja, branja, govorjenja in pisanja. Namen jezikovnega pouka je razviti sporazumevalno zmožnost v slovenskem (knjižnem) jeziku, tj. praktično in ustvarjalno obvladovanje vseh sporazumevalnih dejavnosti pa tudi jezikovnosistemskih osnov. Pri književnem pouku pa se učenci in učenke srečujejo z umetnostnimi oz. književnimi besedili ter ob njih poleg sporazumevalne zmožnosti razvijajo tudi doživljajsko, domišljijsko, ustvarjalno, vrednotenjsko in intelektualno zmožnost. Z zaznavanjem kulturnih, etičnih, duhovnih in drugih razsežnosti, ki jih premore besedna umetnost kot eden od univerzalnih civilizacijskih dosežkov, ki je za obstoj slovenstva še posebej pomemben, se utrjujejo kulturna, domovinska in državljanska vzgoja ter medkulturna in širša socialna zmožnost.«

2.2 Slovnica in pravopis

Slovar slovenskega knjižnega jezika (2000) slovnico opredeljuje kot »sistem jezikovnih sredstev in njihovih medsebojnih odnosov.« Slovenska slovnica vsebuje poglavja o samostalniku, pridevniku in glagolu. Z njo so se skozi stoletja ukvarjali mnogi jezikoslovci, med njimi npr.: Matija Čop, literarno-estetsko najširše razgledan izobraženec na Kranjskem v prvi tretjini 19. stoletja, Adam Bohorič, pisec prve slovnice slovenskega jezika, dolgoletni vodja in organizacijski utemeljitelj protestantske stanovske šole v Ljubljani ter eden najpomembnejših sodelavcev Jurija Dalmatina pri pripravi njegovega prevoda Biblije, Anton Breznik, najvidnejši slovenski slovničar in pravopisec prve polovice 20. stoletja ter mnogi drugi (Slovenska biografija, pridobljeno 23. 2. 2022).

Slovar slovenskega knjižnega jezika (2004) pravopis ali ortografijo opredeljuje kot »pravila o pisavi, rabi črk in ločil, pisanju skupaj in narazen, o deljenju.« (Fran,

pridobljeno 10. 2. 2022) V šesti izdaji je leta 1989 izšel prvi del Slovenski pravopis - pravila, leta 2001 pa je izšel celoten pravopis skupaj s slovarskim delom na 1800 straneh, ki je danes v splošni rabi.

Po mnenju Dobrovoljc in Bizjak Končar (2013: 111–126) veljajo temeljni jezikovni priročniki, kamor spada tudi pravopis, za družbeno vplivnejša jezikoslovna dela. Avtorici trdita, da je pravopisni priročnik kot eden najpogosteje rabljenih jezikovnih priročnikov sredstvo, s pomočjo katerega govorec lahko poveča svoj družbeni ugled in izkaže svojo jezikovno kompetenco na najvišjih ravneh.

2.3 Socialne zvrsti jezika

Toporišič (2004: 14) glede na socialno zvrstnost jezik deli na:

- knjižni jezik (namenjen sporazumevanju in sporočanju na celotnem slovenskem ozemlju), ki se deli na zborni in knjižnopogovorni jezik;
- neknjižni jezik, ki se deli na zemljepisna narečja, pokrajinske pogovorne jezike in interesne zvrsti.

Knjižna jezikovna zvrst

Knjižni jezik je skupen za vse Slovence, nikomur ni materni "jezik".

- zborni knjižni jezik: strožja različica knjižnega jezika; uporabljamo ga predvsem pri pisanju in branju, govorimo ga le takrat, kadar nastopamo v javnosti (spoznavni govor); besede in pravila zbornega jezika so opisana in popisana v jezikovnih priročnikih; učimo se ga v šoli,

- pogovorni knjižni jezik: bolj sproščena različica knjižnega jezika; ga samo govorimo, v nepripravljenih pogovorih (odnosni govor).

Neknjižne jezikovne zvrsti – prostorske

- narečja: govorijo se v manjših zemljepisnih enotah – imamo 7 narečnih skupin: koroška, primorska, rovtarska, gorenjska, dolenska, štajerska, panonska,

- pokrajinski pogovorni jeziki: govorijo se v večjih zemljepisnih enotah (osrednjeslovenski, južnoštajerski (celjski), severnoštajerski (mariborski), primorski, prekmurski ...

Neknjižne jezikovne zvrsti – interesne so tiste, ki jih govorijo ljudje, združeni v posebne skupine (generacijske, skrivne, poklicne):

- sleng: jezik ljudi iste starosti/generacije,
- žargon: jezik ljudi istega poklica ali konjička,
- argo: jezik zaprtih skupin (lahko tudi otroci).

Petek (2018: 55–65) predlaga, da naj se ohranijo temelji, ki jih je postavil Jože Toporišič, a da naj se opredelitev socialnih in funkcijskih zvrsti slovenskega jezika ustrezno nadgradi in priredi potrebam sodobnega sveta.

2.4 Vsakodnevna raba jezika

Jezik je sredstvo sporazumevanja med ljudmi. Jezik pove veliko o nas in naši kulturi, zato ni vseeno, kakšen je. Ključno se nam zdi, kako na slovenščino gledajo mladi, saj bodo svoja znanja, veščine in prepričanja prinašali prihodnjim rodovom. Pri tem ne moremo zaobiti pomembne vloge, ki jo imajo za jezikovno zavest učitelji slovenskega jezika. Zaradi svoje kompleksnosti pouk slovenskega jezika splošno gledano med mladimi ne slovi kot najbolj priljubljen predmet, a dejstvo je, da je materinščina del naše identitete in da ga moramo tudi v vsakodnevni rabi spoštovati. Mnogi avtorji so se in se ukvarjajo z odnosom mladih do jezika.

Taferner (2013: 77–81) ugotavlja, da imajo dijaki pozitiven odnos do učenja materinščine in da tudi večinoma radi obiskujejo pouk slovenščine, pri čemer pa izpostavlja (prav tam), da imajo raje pouk književnosti kot jezika. Dejstvo, da imajo dijaki ali učenci raje književnost v primerjavi z jezikom, lahko kaže na to, da jim pravila slovnice in pravopisa niso tako blizu.

V vsakodnevni rabi ljudje ne uporabljamo knjižnega jezika. Povečini gre za pogovorni ali narečni jezik, predvsem med mladimi je pogost sleng, ki se neverjetno hitro spreminja. Ali lahko sleng razumemo kot obogatitev jezika ali kot grožnja? Klemenčič (2015) meni, da »jezik mora biti polno funkcionalen, da se uporablja v vsaki situaciji. Pripomore pa tudi odnos do jezika, dostikrat se namreč pokaže, da ni treba biti preveč strog. Če je odnos do jezika sproščen, se jezik mnogo bolj uporablja, vanj mnogo lažje prihajajo novi izrazi. To morda zveni malo protiintuitivno, včasih namreč mislimo, da moramo na slovenščino zelo paziti, da bo lep in bo s tem dolgo ohranjen ... A izkaže se, če smo preveč strogi in zahtevni predvsem do mlajših generacij govorcev, jim s tem jezik zamerimo (www.rtv slo.si).

Kosi (2015: 67–77) na podlagi raziskave na temo odnosa do jezikovne norme in knjižnosti v slovenskem govornem jeziku v povezavi z angleškim jezikom ugotavlja, da mladi, ki so sodelovali v eksperimentu, v pogovoru najpogosteje uporabljajo pogovorni jezik in narečje oz. glede na govorno situacijo, tj. sogovorca. Glede na rezultate omenjene raziskave se govorni najboljše počutijo, ko uporabljajo domač narečni jezik, ki je pravzaprav materni jezik vsakega posameznika.

Stališča do rabe slovenščine v vsakdanu so različna. Precej kritičen do nje je jezikoslovec in slovenist Jože Toporišič (v Janoš 2011), ki je v enem od nagovorov dejal: »Kakor hitro Slovenec začne govoriti angleško ali francosko, kot se, recimo, dogaja v znanosti, izgubi silo, ki je privlačila večino ljudi, da so se v 19. stoletju sredi tako rekoč nemške države uprli in povzdignili svoje slovenstvo (www.delo.si).«

Že Pogorelec (1965: 134) izpostavlja, da je pogovorni jezik čedalje bolj splošna oblika govornega jezika, vendar ni ustaljen ali za vse Slovence enak. Ta oblika jezika namreč nima zapisane in predpisane slovnice, kakor jo ima pisani jezik.

Posebej spontani oz. prosti govor, kot ugotavlja Zemljarič Miklavčič (2008: 92), se v resnici pogosto zdi kaotičen (še posebej, če bi ga zapisali), kar je posledica govornega sprotnega procesiranja govora pod časovnim pritiskom, pa tudi situacijskega konteksta.

2.4.1 Primeri pogostih zapisanih jezikovnih napak v vsakdanu

Opažamo, da danes ljudem veliko napak pri pisanju povzročajo slovnica, skladnja in pravopis. Osredotočili se bomo na nekaj, s katerimi se v vsakdanu srečujemo pogosteje in jih v nadaljevanju predstavljamo.

Napačna raba predlogov s in z

Pred črkami t, s, h, š, k, f, c, p in č uporabljamo predlog s. Naštete črke si zapomnimo s stavkom »Ta suhi škafec pušča«.

Pred besedami, ki se začnejo z vsemi ostalimi črkami, pišemo predlog z. Primer napačne in pravilne rabe predlogov s in z prikazuje Slika 1.

NAPAČNO: Pričakala jih je **z** polno košaro jabolk.

PRAVILNO: Pričakala jih je **s** polno košaro jabolk.

Slika 1: Napačna in pravilna raba predlogov s in z

Vir: www.nasveti.net

Napačen zapis časa dogodka

Velikokrat lahko zasledimo napačen zapis ure in datuma dogodka, kar prikazujeta tudi Slika 2 in Slika 3.

NAPAČNO:

ob 17.00 uri, ob 17:00 uri, ob 17:00. uri, 15.2.2020.

PRAVILNO:

ob 17. uri, ob 17.00, ob 17:00 in 15. 2. 2020.

PRIMER: Otvoritev bo potekala v sredo, 15. 2. 2020, ob 17. uri.

Slika 2: Zapis časa dogodka

Vir: www.nasveti.net

Na Sliki 3 lahko vidimo zapis datuma brez presledkov, kar je napačno. Zaskrbljujoče je, da se tovrstni primeri pogosto pojavljajo, predvsem v katalogih, ki jih gospodinjstva dobivajo na dom.

Velja od 03.04.2014 do 06.04.2014

oz. do razprodaje zalog

Slika 3: Napačen zapis datuma

Vir: e-Katalogi.si | Mana katalog - 30-odstotni popust | e-Katalogi.si

Napačna raba predlogov k in h

Pred besedami, ki se začnejo na črko g ali k, pišemo predlog h. Pred besedami, ki se začnejo na vse ostale črke, pa pišemo predlog k.

PRIMER: Odpravila sem se **k** prijateljici./Odpravila sem se **h** Katji. (vir: www.nasveti.net)

Napačna raba namenilnika in nedoločnika

Namenilnik uporabljamo ob glagolih premikanja. Konča se na -t ali -č.

PRIMER: Grem smučat.

Nedoločnik stoji za glagoli, ki izražajo željo, nujnost ali dovoljenje. Konča se na -ti ali -či.

PRIMER: Moram se poboljšati. (vir: www.nasveti.net)

Napačna raba drugega sklona

Pogosto zamenjamo rodilnik (2. sklon) s tožilnikom (4. sklon), kar prikazuje Slika 4.

NAPAČNO: Če jo do sedaj niste naučili pravil lepega vedenja, jo ne boste nikoli.
PRAVILNO: Če je do sedaj niste naučili pravil lepega vedenja, je ne boste nikoli.

Slika 4: Raba rodilnika in tožilnika

Vir: www.nasveti.net

2.5 Slovenski jezik v medijih

Pozoren bralec, poslušalec, opazovalec z izostrenim čutom za jezik v sodobnih medijih pogosto naleti na jezikovne napake – bodisi zapisane bodisi govorjene. Zaskrbljujoče je, da se na televiziji in radiu, še posebej na komercialnih postajah, vse preveč namesto zbornega slovenskega jezika uporabljajo pogovorni jezik ali narečje, pogosto tudi slengovski izrazi s primesmi tujih jezikov, najpogosteje angleščine.

Težava nastane, ker so mediji nek vzor, po katerem se orientirajo mladi, ki so močno dojemljivi za dražljaje iz zunanjega sveta. Mediji so del nas in predstavljajo velik del našega življenja. Tivadar (2008: 24–34) poudarja, da se je slovenski jezik vseskozi razvijal v tesni povezanosti z mediji, tako pisnimi kot tudi govorjenimi in slikovnimi. Raziskava omenjenega avtorja, ki je fonetično analiziral govorce 17 televizijskih in 12 radijskih oddaj (zabavnih, informativnih, družbeno-političnih) je pokazala enotnost slovenskega knjižnega govora na področju samoglasnikov. Poudariti je potrebno, da so v raziskavi sodelovali govorci, ki veljajo za vzorne v slovenskem prostoru. Zato isti avtor izpostavlja zahtevo (prav tam) o pomenu predstavitve realne podobe slovenskega (knjižnega) govora.

Po mnenju Koletnikove (2008: 36–43) se v medijih kot neknjižna socialna zvrst vedno bolj širi narečje, čeprav naj bi veljalo, da se le-to povečini uporablja v govorjenem jeziku. Prav tako se narečje uporablja v glasbi in filmu, kjer je do poznih šestdesetih let prejšnjega stoletja prevladovala zborna izreka.

Če omenjamo govorjene medije, ne moremo mimo pisnih. Časopisne hiše imajo (v glavnem) lektorje, ki skrbijo za jezikovni pregled besedil. Temu pa velikokrat ni tako v raznih spletnih medijih, katerih članki pogosto vsebujejo napake, npr. raba vejice, ki že sicer marsikomu dela velike težave. Razlogi bi se lahko skrivali v nepoznavanju priredno in podredno zložene povedi in splošno šibki jezikovni kompetenci.

Primer napačne rabe vejice (pravilno bi bilo: ... obogatitvene dejavnosti, kot so) je viden v izseku članka (Slika 5), ki smo ga zasledili na enem izmed lokalnih spletnih portalov. Pojavi se tudi tipkarska napaka (pravilno: angleškega jezika).

Dejavnosti v Vrtcu Lavra potekajo po programu Kurikuluma za vrtce, poleg tega pa ponujajo še obogatitvene dejavnosti kot so: ples, glasba, šport, dejavnosti za bodoče šolarje, bralna značka, vključevanje v razne projekte, izkustveno učenje nemškega in angleškega jezika, prireditve ob raznih priložnostih, dramske predstave vzgojiteljic in še mnogo več.

Slika 5: Primeri napak v spletnem članku

Vir: www.sobotainfo.com

Mediji dosežejo zelo veliko število ljudi, zato bi bilo potrebno več pozornosti nameniti izobraževanju ljudi, ki delajo v novinarskem poklicu. A tudi kot posamezniki lahko veliko naredimo že s tem, da smo na napake pozorni.

3 RAZISKAVA

3.1 Raziskovalni problem

V raziskovalni nalogi želimo predstaviti odnos mladostnikov in odraslih do slovenskega jezika v vsakdanu. Idejo smo dobili na podlagi vsakdanjega življenja. Skozi leta lahko opazamo vedno manj uporabe knjižne slovenščine, sploh na spletu. Ugotavljamo, da se ljudem ne zdi (preveč) pomembno, kako besedilo napišejo. Čeprav je splošno znano, da je pravilna raba slovničnih in pravopisnih pravil nujna, saj lahko že eno ločilo ključno vpliva na pomen besedila. Razlikovati je potrebno med jezikom, ki ga npr. uporabljajo najstniki, ko si pošiljajo kratka sporočila, pri čemer res ni potrebno, da vse piše slovnično pravilno, po drugi strani pa je nujno, da so besedila, ki so namenjena širši javnosti, zapisana neoporečno.

3.1 Metodologija zbiranja podatkov in vzorec raziskave

V svojem raziskovalnem delu smo se odločili, da bomo podatke zbirali s pomočjo anketnega vprašalnika. Sestavili smo 13 vprašanj zaprtega tipa, ki smo ga razdelili med vzorec 106 naključno izbranih udeležencev različnih starosti.

Da bi lahko prišli do prepričljivejših rezultatov, smo v naši raziskavi uporabili tudi metodo intervjuja s štirimi učiteljicami slovenskega jezika.

3.1.1 Anketni vprašalnik

Anketo smo izdelali tako, da smo izbrali nekaj ključnih vprašanj, ki bi pomagala pri naši raziskavi. Odločili smo se, da uporabimo zaprta vprašanja. Izjema je vprašanje št. 11, saj predvidevamo, da bodo tam odgovori zelo različni. Pri zadnjem vprašanju smo uporabili linearno lestvico, saj nas je zanimala samokritičnost anketirancev. Anketo smo poslali znancem, pa tudi ljudem, ki jih osebno ne poznamo dobro, s pomočjo elektronske pošte. Vsebina anketnega vprašalnika je bila razdeljena na 13 vprašanj:

1. Spol
2. Starost
3. Stopnja izobrazbe
4. Kako pomembna se Vam zdi uporaba slovnice v vsakdanjem življenju?
5. Ali se pri pisanju sporočil ozirate na pravilen zapis?
6. Ali v pogovoru z uradno osebo uporabljate pravilno slovnico ali narečne besede?
7. Ali pogosto uporabljate Google, kadar niste prepričani o slovničnih pravilih?
8. Kako pogosto uporabljate pravilni knjižni jezik?
9. Ali Vas moti, če je v kakšnem članku ali kje na spletu v besedilu veliko slovničnih napak?
10. Ali pri pisanju spisov, člankov in raznih prispevkov naletite na slovnične težave?
11. Kako dolgo običajno porabite, da napišete sporočilo uradni osebi (zahvalo, opravičilo, prošnjo ...)?
12. Ali, preden pošljete sporočilo uradni osebi, pregledate, kaj ste napisali?

13. Kako ste zadovoljni s svojim poznavanjem slovenskega jezika?

3.1.2 Intervju

K sodelovanju pri raziskavi smo povabili tudi štiri učiteljice slovenskega jezika (tri učiteljice poučujejo na osnovni šoli, medtem ko je ena že upokojena). Zastavili smo jim naslednja vprašanja:

1. Kako vi kot strokovnjakinja s področja slovenskega jezika vidite rabo slovenščine med ljudmi v vsakdanu?
2. Kako gledate na rabo jezika med uporabniki družbenih omrežij?
3. Kakšno je vaše mnenje o rabi slovenščine v različnih medijih?
4. Na katere načine si kot (nekdanja) učiteljica prizadevate za rabo (bolj) knjižne slovenščine med mladimi?
5. Kakšne so vaše napovedi za rabo slovenščine v prihodnosti in kaj lahko kot posamezniki naredimo, da stanje izboljšamo ali vsaj ohranimo?

3.2 Raziskovalne hipoteze

Pred zbiranjem podatkov smo si zastavili 6 raziskovalnih hipotez, ki jih bomo v nadaljevanju potrdili ali ovrgli.

Hipoteza št. 1: Predvidevamo, da bo večina udeležencev odgovorila, da se pri pisanju sporočil ne ozira na pravilen zapis.

Hipoteza št. 2: Predvidevamo, da večino udeležencev moti, če je v članku veliko pravopisnih napak.

Hipoteza št. 3: Predvidevamo, da večina udeležencev pri pisanju spisov, člankov ali raznih prispevkov pogosto naleti na slovnične težave.

Hipoteza št. 4: Predvidevamo, da večina udeležencev pregleda, kaj je napisala uradni osebi, preden pošlje sporočilo.

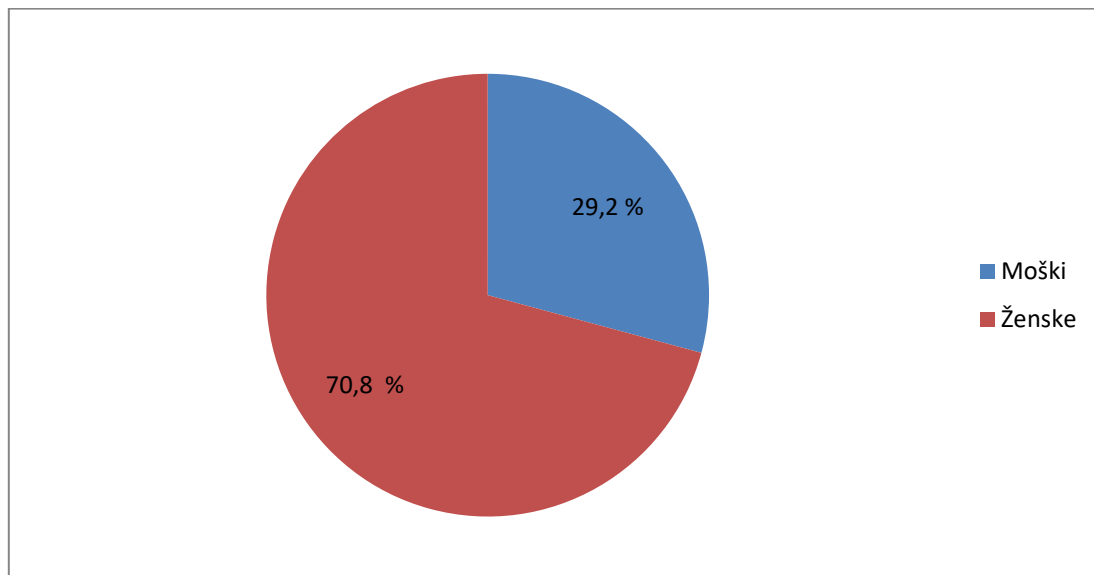
Hipoteza št. 5: Predvidevamo, da učiteljice slovenskega jezika niso zadovoljne z rabo slovenščine med ljudmi.

Hipoteza št. 6: Predvidevamo, da učiteljice slovenskega jezika rabo jezika med uporabniki družbenih omrežij dojemajo kot zelo pomanjkljivo in neustrezno.

4 REZULTATI

4.1 Rezultati ankete

Spol udeležencev

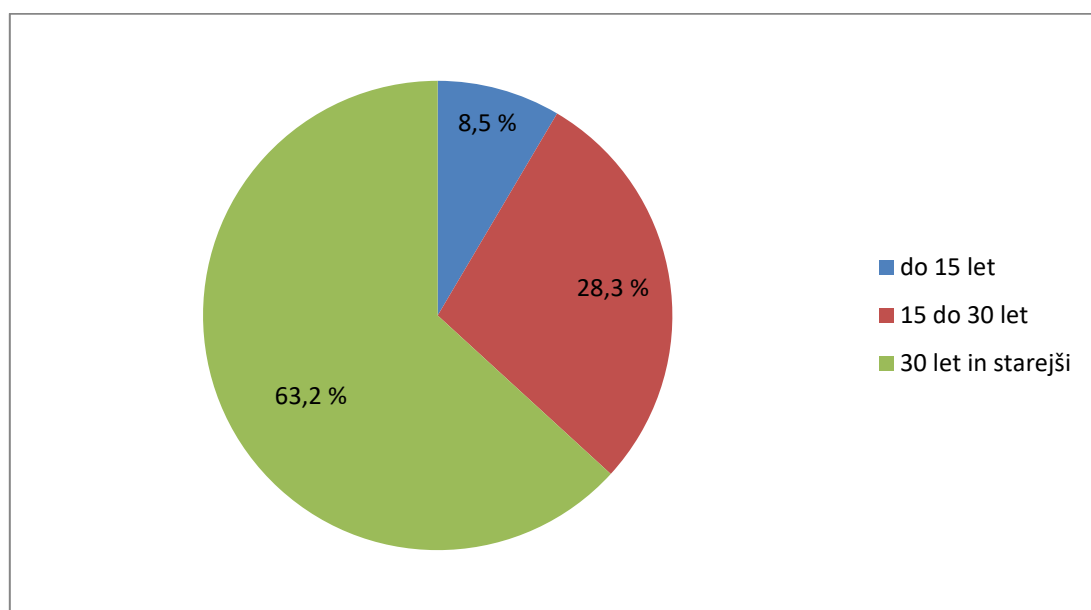

Graf 1: Spol udeležencev

Vir: lasten

70,8 % anketiranih je žensk, 29,2 % je moških. Spolna struktura udeležencev raziskave je prikazana v Grafu 1.

Starost udeležencev

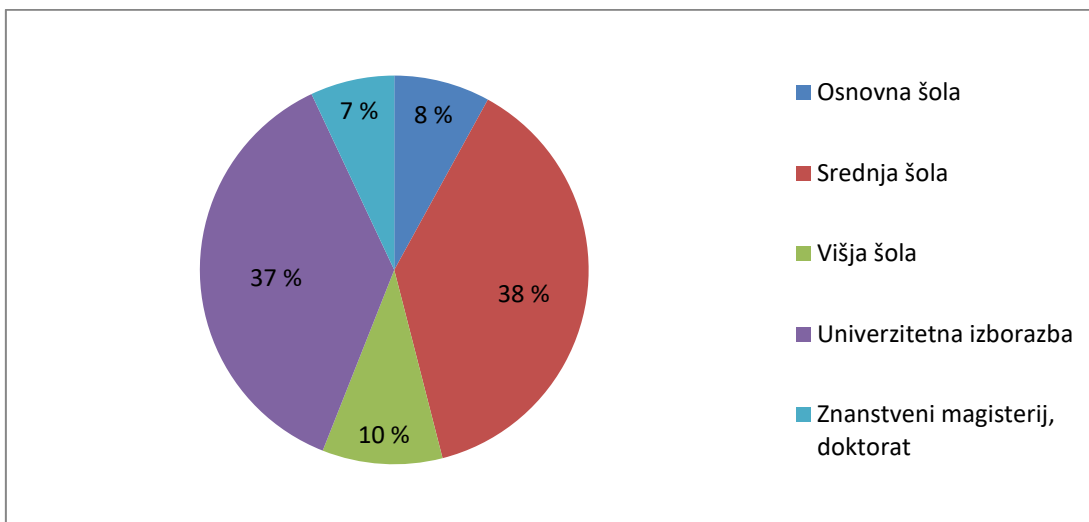

Graf 2: Starost udeležencev

Vir: lasten

Kot prikazuje Graf 2, je bilo največ anketiranih (63,2 %) starejših od 30 let. 28,3 % anketiranih je starih med 15 in 30 let. 8,5 % anketiranih je mlajših od 15 let.

Stopnja izobrazbe udeležencev

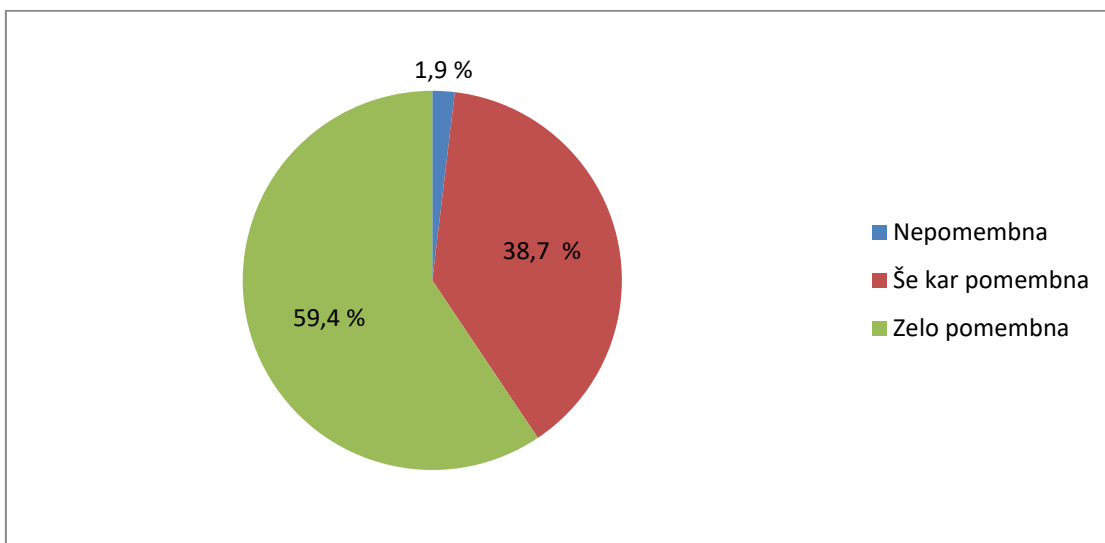

Graf 3: Stopnja izobrazbe

Vir: lasten

Največ anketiranih (38 %) ima srednješolsko izobrazbo. Odstotek manj (37 %) populacije anketirancev sestavljajo visoko izobražene osebe, sledi višješolska izobrazba (10 %), nato pa osnovnošolska izobrazba z 8 odstotki, 7 odstotkov anketiranih ima znanstveni magisterij ali doktorat. Izobrazbena struktura anketiranih je prikazana na Grafu 3.

Pomen uporabe slovnice v vsakdanjem življenju po mnenju udeležencev

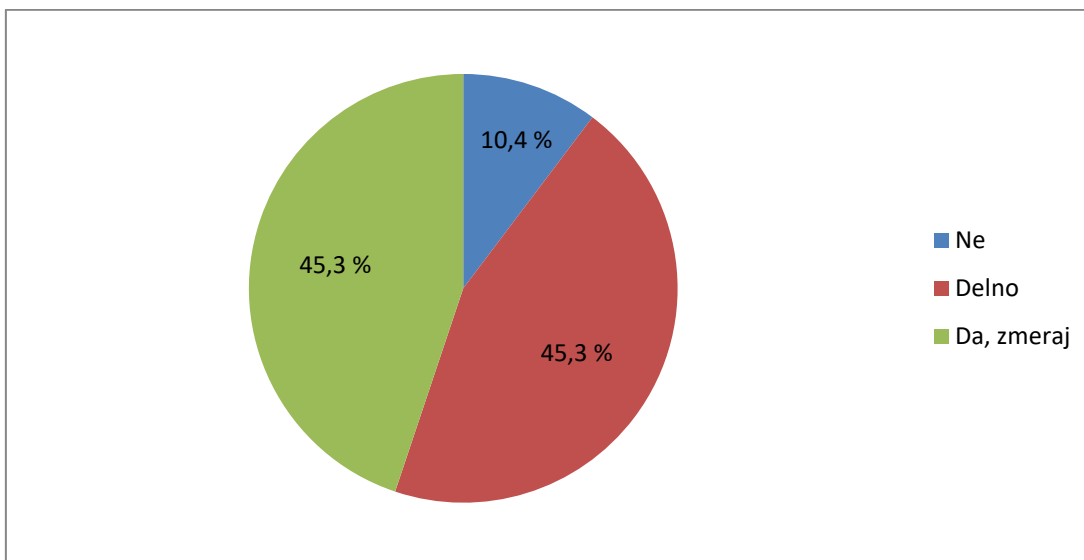

Graf 4: Pomen uporabe slovnice v vsakdanjem življenju po mnenju udeležencev

Vir: lasten

Graf 4 prikazuje, kako pomembna se anketirancem zdi slovnica v vsakdanu. Največ anketiranih (59,4 %) je odgovorilo, da se jim zdi uporaba slovnice v vsakdanjem življenju zelo pomembna. Ostalim se zdi uporaba še kar pomembna, 1,9 % anketirancev pa je odgovorilo, da se jim ne zdi pomembna.

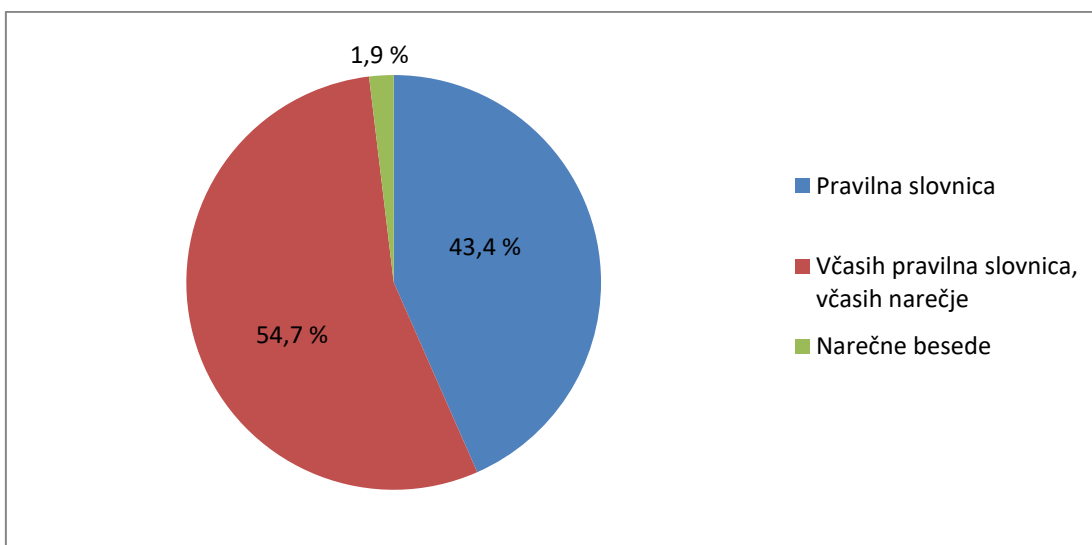
Ali se udeleženci pri pisanju sporočil ozirajo na pravilen zapis?

Graf 5: Pomen pravilnega zapisa sporočil po mnenju udeležencev
Vir: lasten

Kot je prikazano v Grafu 5, se 45,3 % anketiranih pri pisanju sporočil ozira na pravilen zapis. Enako število se delno ozira na pravilen zapis. 10,4 % anketiranih se pri pisanju sporočil ne ozira na pravilen zapis.

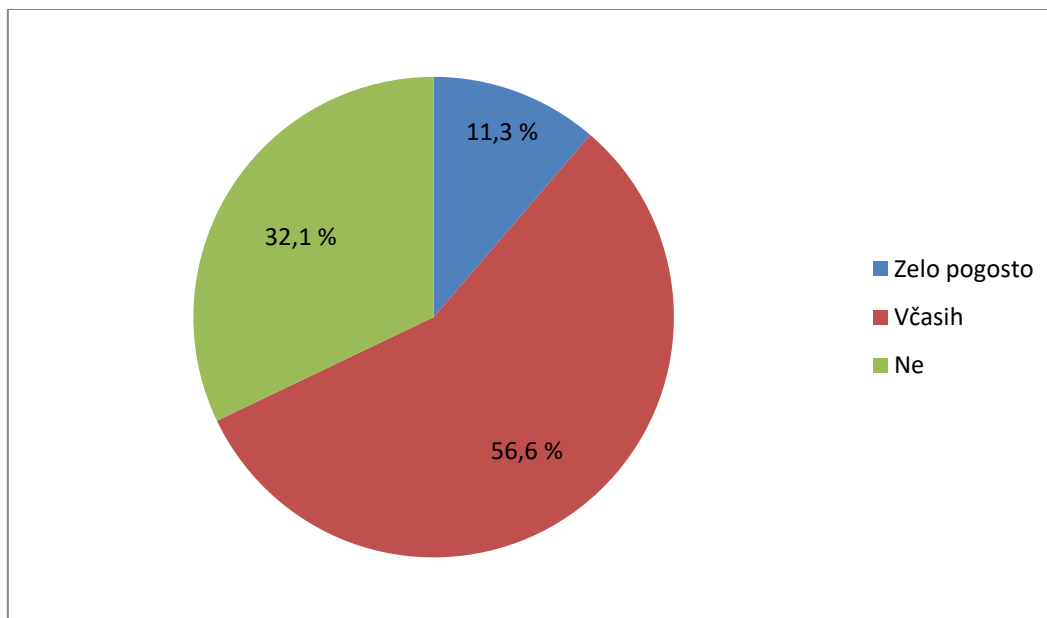
Jezik v pogovoru z uradno osebo

Graf 6: Jezik v pogovoru z uradno osebo
Vir: lasten

Kot je prikazano v Grafu 6, večina anketiranih (54,7 %) v pogovoru z uradno osebo včasih uporablja pravilno slovnico, včasih pa narečne besede. 43,4 % uporablja pravilno slovnico. 1,9 % uporablja narečne besede.

Pogostost rabe brskalnika za preverjanje slovničnih pravil

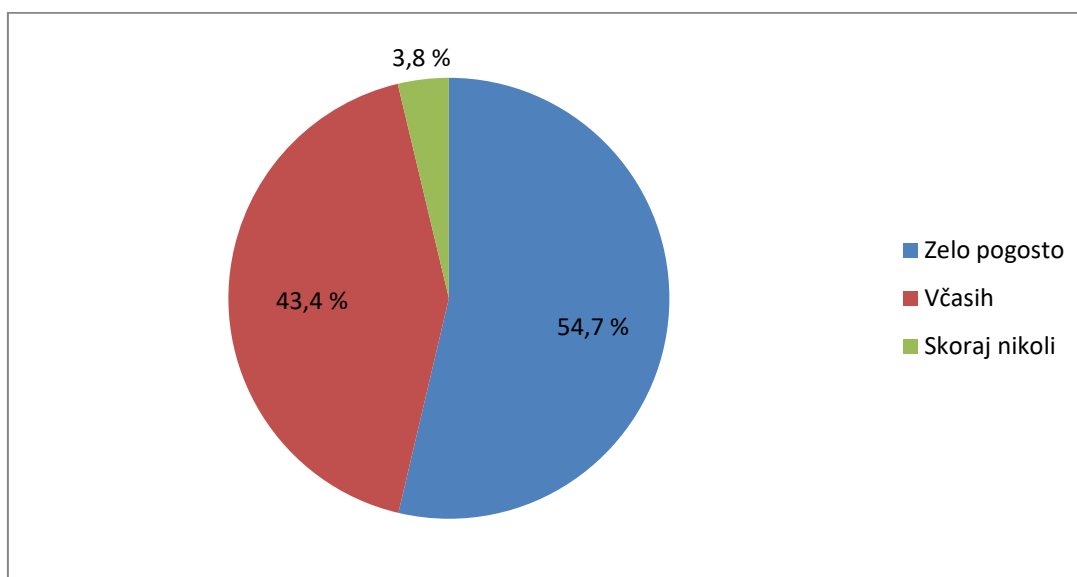

Graf 7: Pogostost rabe brskalnika za preverjanje slovničnih pravil

Vir: lasten

Največ anketiranih (56,6 %) je odgovorilo, da spletni brskalnik Google za preverjanje slovničnih pravil uporablja včasih. 11,3 % anketiranih je odgovorilo, da ga uporablja zelo pogosto. 32,1 % anketiranih ne uporablja Googla za preverjanje slovničnih pravil.

Pogostost uporabe pravilnega knjižnega jezika med udeleženci raziskave

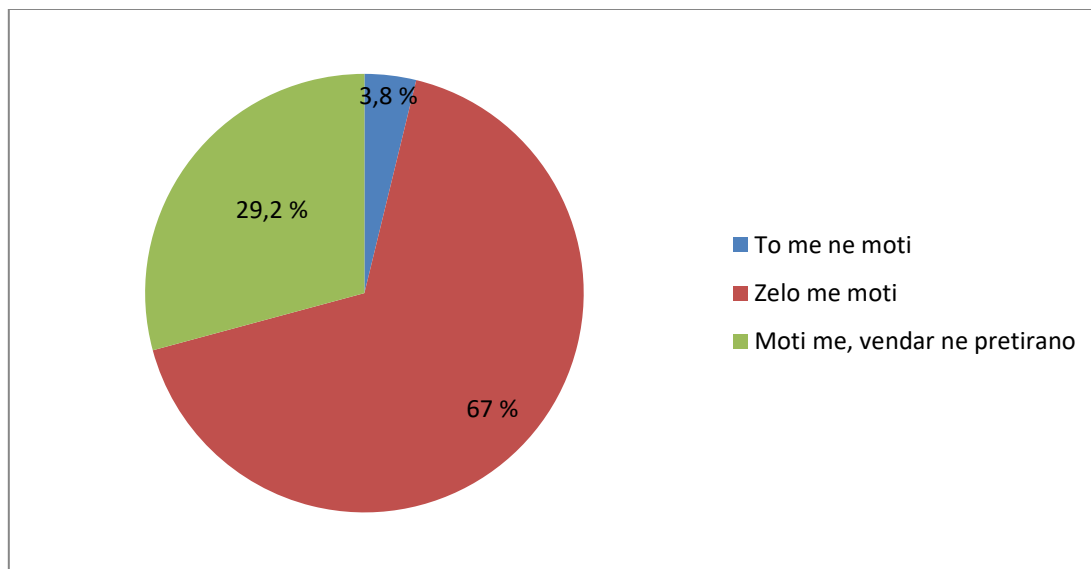

Pogostost uporabe pravilnega knjižnega jezika med udeleženci raziskave

Vir: lasten

Večina anketiranih (54,7 %) zelo pogosto uporablja pravilno slovnico. 43,4 % anketiranih včasih uporablja pravilno slovnico. 3,8 % anketiranih je skoraj nikoli ne uporablja.

Stališče do slovničnih napak v člankih ali na spletu

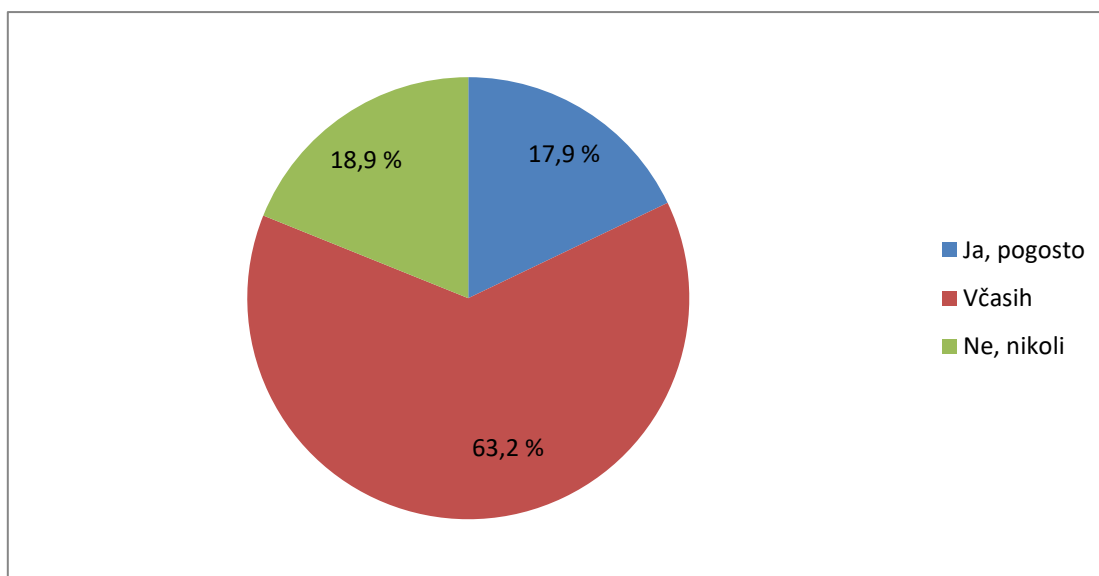

Graf 8: Stališče do slovničnih napak v člankih ali na spletu

Vir: lasten

Kar 67 % anketiranih zelo moti, če je v kakšnem članku ali kje na spletu v besedilu veliko slovničnih napak. 29,2 % anketiranih to moti, vendar ne pretirano. 3,8 % anketiranih to ne moti.

Jezikovne težave pri pisanju spisov, člankov in raznih prispevkov

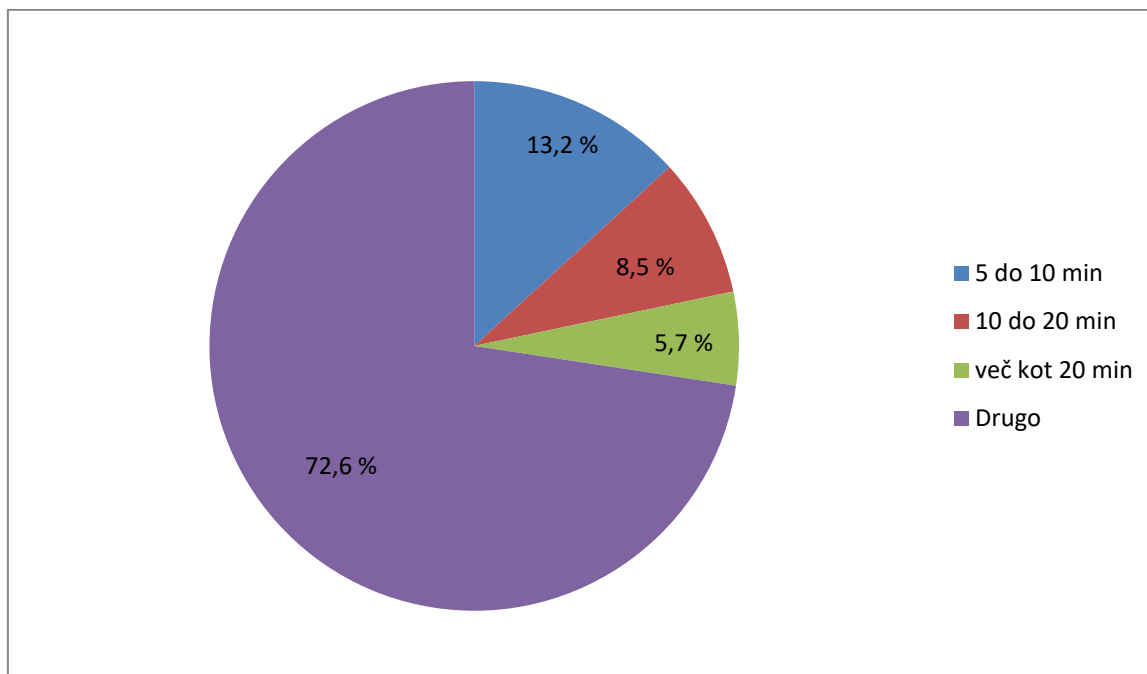

Graf 9: Jezikovne težave pri pisanju spisov, člankov in raznih prispevkov

Vir: lasten

Kot prikazuje Graf 8, največ anketiranih (63,2 %) pri pisanju spisov, člankov in raznih prispevkov včasih naleti na slovnične težave. 18,9 % anketiranih nikoli ne naleti na slovnične težave. 17,9 % anketiranih pogosto naleti na slovnične težave.

Približen čas pisanja sporočila uradni osebi (zahvala, opravičilo, prošnja ...)

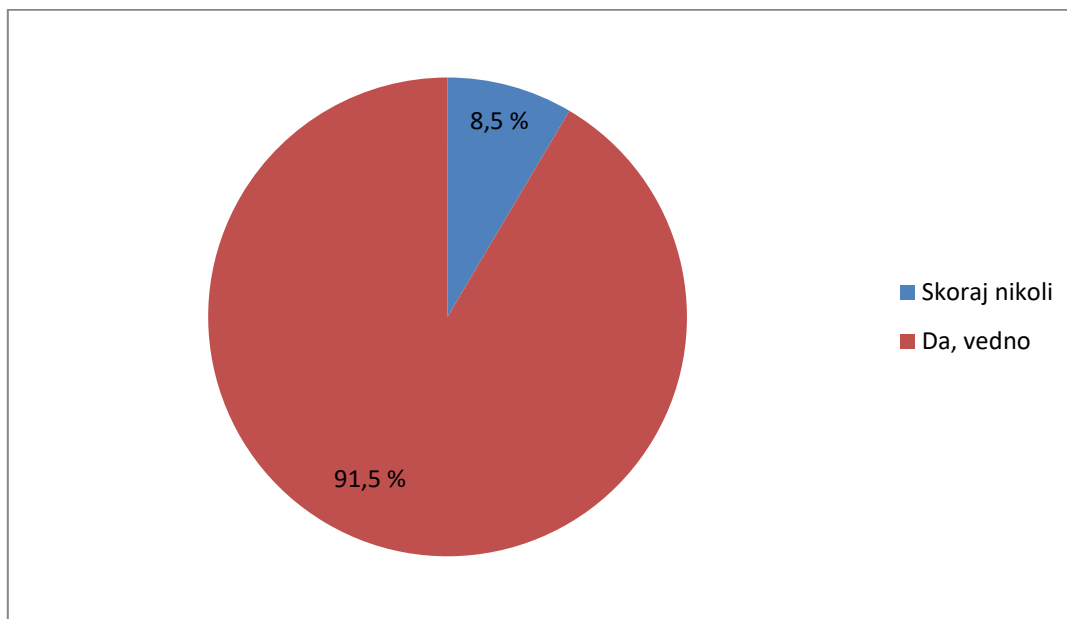

Graf 10: Približen čas pisanja sporočila uradni osebi (zahvala, opravičilo, prošnja ...)

Vir: lasten

Kot je razvidno iz Grafa 11, 13,2 % anketiranih običajno porabi 5 do 10 minut, da napiše sporočilo uradni osebi. 8,5 % običajno porabi 10 do 20 minut. 5,7 % anketiranih običajno porabi več kot 20 minut. 72,6 % je odgovorilo drugače (pod 5 minut, nekaj časa ...).

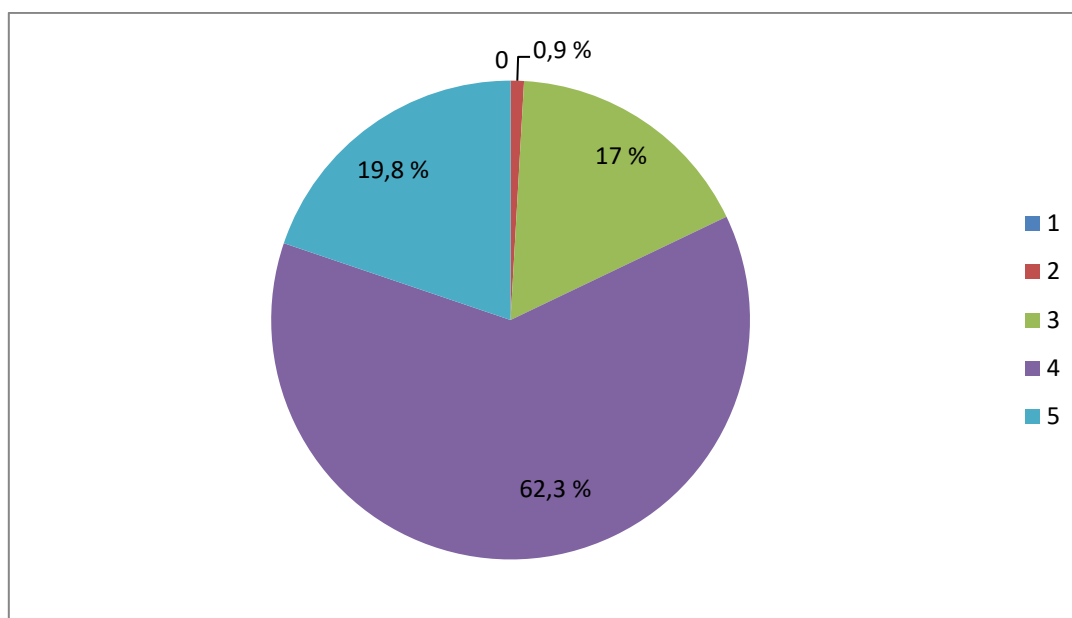
Pregled besedila pred pošiljanjem le-tega uradni osebi

Graf 11: Pregled besedila pred pošiljanjem le-tega uradni osebi
Vir: lasten

91, 5 % anketiranih preden pošlje sporočilo uradni osebi vedno preveri, kaj je napisano. 8,5 % tega skoraj nikoli ne preveri.

Lastna ocena anketirancev o obvladanju slovenskega jezika

Graf 12: Lastna ocena anketirancev o obvladanju slovenskega jezika
Vir: lasten

Ugotoviti je, da je kar 62,3% anketirancev svoje poznavanje slovnice ocenilo z oceno 4, z oceno 5 pa je svoje poznavanje slovnice ocenilo 19,8% anketirancev. 17 % anketiranih je svoje poznavanje ocenilo z oceno 3. Z oceno 2 se je ocenilo 0, 9 % anketiranih.

4.2 Rezultati intervjuja z učiteljicami slovenščine

4.2.1 Raba slovenščine v vsakdanu z vidika učiteljic slovenščine

Prvo vprašanje, ki smo ga zastavili sodelujočim učiteljicam slovenščine, se je glasilo: Kako vi kot strokovnjakinja s področja slovenskega jezika vidite rabo slovenščine med ljudmi v vsakdanu?

Pridobili smo naslednje odgovore:

- učiteljica št. 1: *»Razočarana sem nad rabo slovenščine v vsakdanu, saj so težave že pri ohranjanju pristnega narečnega govora. Opazila sem, da so prisotna številna mašila, tujke in neprimerno besedišče. Pogrešam pristnosto uporabo dvojine, posebnosti in hkrati pomembnega dela naše materinščine.«*
- učiteljica št. 2: *»Slovenščina med ljudmi v vsakdanjem življenju temelji na rabi narečja, ki pa ima kar veliko primesi knjižnega jezika, in sicer predvsem v komuniciranju v različnih ustanovah in organizacijah (npr. šole, obrtne dejavnosti, razni uradi, sodišča ...).«*
- učiteljica št. 3: *»Slovenščina v vsakdanji rabi je omejena na narečno oz. pokrajinsko izražanje, saj prav nihče od nas v vsakdanjem življenju ne govori knjižne slovenščine, niti v javni rabi ne. Raba slovenščine je tako povezana z družbenim delovanjem posameznika. Kot posebej zanimiva področja, ki bi jih veljalo bolj poglobljeno raziskati, so npr. govor staršev in drugih odraslih z otroki, jezikovna raba v družinah, kjer starša govorita različni narečji oz. jezikovni varieteti, ter v družinah, ki so se preselile v drugo pokrajino, posebej pri otrocih iz takih družin. Učitelji opažamo, da je v zadnjem času čedalje več takšnih družin.«*
- učiteljica št. 4: *»Živim na dvojezično mešanem območju in opažam, da se slovenščina plazeče izpodriva. Ljudje pretežno uporabljajo regionalni jezik, narečje, jezikovne mešanice /vpliv hrvaškega in madžarskega jezika. Občasno imam občutek, da govorijo babilonščino, ko se z menoj pogovarjajo. Tudi na uradnih mestih, v državnih institucijah govorijo približek slovenskega jezika. Včas mi je, da imajo študentje na Zdravstveni fakulteti predmet slovenščine, ker velja pravilo, da se vsak terapevt mora znati pogovoriti s svojim pacientom v slovenskem jeziku, ne glede na to, od koder pacienti prihajajo. Tega si želim več.«*

4.2.2 Stališče učiteljic slovenščine na rabo jezika med uporabniki družbenih omrežij

Zanimalo nas je, kako učiteljice slovenščine gledajo na rabo jezika med uporabniki družbenih omrežij.

Pridobili smo naslednje odgovore:

- učiteljica št. 1: *»Družbena omrežja so svet zase, saj je nivo izražanja uporabnikov zelo zanimiv. Pestro je besedišče, pogosto izraža (ne)znanje osnovnih pravopisnih pravil. Pisna komunikacija uporabnikov, ki se poskušajo skriti v anonimnosti, izrazi marsikaj, ne le (ne)znanje materinščine. Zelo me moti zapis z velikimi tiskanimi črkami, brez ločil in smiselnih povedi.«*
- učiteljica št. 2: *»Uporabniki družbenih omrežij sploh ne uporabljajo knjižnega jezika, niti pogovornega, ogromno je angleščine in vseh drugih jezikovnih primesi.«*
- učiteljica št. 3: *»Družbena omrežja postajajo po mojem mnenju čedalje bolj pereč problem, namreč različni socialni odnosi, komuniciranje med vrstniki in drugimi interesnimi skupinami se čedalje bolj seli na splet, postaja kraj, kjer je raba jezika lahko tudi nevarna. Trenutno zelo aktualna tema in problematika, to je sovražnost komuniciranja, ves sovražni govor, žalitve, vse to, kar najbolj pogosto spremljamo v naši politiki. Težava je, ker se takšno sovražno komuniciranje širi iz političnega diskurza v širši slovenski prostor. To je ta sociološki vidik jezikovnega izražanja. Na različnih družbenih omrežjih, kot so Twitter, Facebook, Snapchat se pojavlja več kratkih sporočil, za katere je značilno, da so napisana na hitro, površno, velike je redukcije. Opažam, da je delež neknjižnega jezika kar precej visok, nivo komuniciranja, neka spoštljiva, primerna komunikacija, pa izredno nizek.«*
- učiteljica št. 4: *»Opažam, da je jezik dokaj okrnjen in zgolj omejen na izražanje čustvenega stanja, s čimer se pisana beseda nadomesti s t.i. emocijskimi piktogrami, sličicami, podobami. Menim, da ljudje zaradi naglega življenja in drvenja nimajo več časa pisati in se poslužujejo ekonomičnosti izražanja – nonverbalne komunikacije. Ker pa želijo biti vpeti v aktualno življenje in bi radi vsem ugodili in odgovorili, nimajo več časa za premislek in ubesedovanje lastnih misli.«*

4.2.3 Raba slovenščine v različnih medijih z vidika učiteljic slovenščine

Ugotoviti smo želeli, kakšno je mnenje učiteljic slovenščine o rabi slovenščine v različnih medijih.

Pridobili smo naslednje odgovore:

- učiteljica št. 1: *»Mediji, ki naj bi poročali o dnevni dogodkih in uporabljali primerno izrazoslovje in pravopisno ustrezno oblikovali zapise, pogosto predvsem na spletnih straneh pozabijo na ustrezno rabo jezika. V tem primeru pogosto nimajo lektorjev, ki bi pregledali članke. Ravno mediji bi morali ohranjati knjižno slovenščino.«*
- učiteljica št. 2: *»Redki so mediji, ki jim je raba slovenskega knjižnega jezika z vsemi jezikovnimi pravili resnična skrb, to velja še posebej za komercialne medije – razne revije, časopise in druge publikacije. Veliko skrb zbujejo tudi netiskani mediji – televizija, radio, kjer je velik razkorak med pravilno rabo slovničnih pravil in samo izreko, na katero večina medijev sploh ni pozorna oziroma jim ne posveča primerne skrbi. Izjema ni niti javna televizija, da o komercialnih niti ne govorimo.«*

- učiteljica št. 3: *»Menim, da je raba slovenščine v vodilnih tiskanih medijih ustrežna. Po kratki analizi spletnih besedil sicer ugotavljam, da je več pravopisnih napak (manjkajoče ali odvečne vejice, napačna raba predlogov ipd.), ki so verjetno posledica pisanja v naglici, saj spletni mediji zahtevajo takojšnjo objavo. To področje, tudi jezik v medijih, ureja Zakon o javni rabi slovenščine. Naj omenim RTV Slovenija, ki je javni zavod in velja za največji slovenski medij, tj. javni medij kulturnega in nacionalnega pomena. Je na nek način odgovoren oz. se to od njega pričakuje – za jezikovno kultiviranje govorcev. Opažam, da kar nekaj oddaj, predvajanih ob najbolj gledanih terminih, odstopa od jezikovne norme. Veliko je slenga, narečja, predvsem ljubljansčine ipd. To so na javni televiziji ne bi smelo dogajati.«*
- učiteljica št. 4: *»Že nekaj časa spremljam uton lepe slovenščine med profesionalnimi govorniki, retoriki. Nekoč so morali bodoči televizijski in radijski napovedovalci obiskati šolo retorike, preden so bili zaposleni pri različnih medijskih hišah. Takrat jih je še poučevala retorika Tončka Godina, hčerka pisatelja Ferda Godine. Danes pa se mi zdi, da je čisto dovolj, če imaš radijski glas in kaj za povedati. Spomnimo se le vodenja radijskih programov, kjer po dva napovedovalca govorita navzkriž in več nimaš pregleda, kdo komu kaj želi sporočiti. Veliko afnanja, krohotanja, neprimernih opolzkih izjav.«*

4.2.4 Spodbujanje rabe knjižnega jezika med mladimi s strani učiteljic slovenščine

Pri četrtem vprašanju nas je zanimalo, na katere načine si (nekdanje) učiteljice prizadevajo za rabo (bolj) knjižne slovenščine med mladimi.

Pridobili smo naslednje odgovore:

- učiteljica št. 1: *»Ugotovila sem, da mladi potrebujejo potovanja v svetove, ki jih lahko odkrivajo le z branjem leposlovja. Primerne vsebine jih pritegnejo in jim hkrati približajo knjižni jezik na nevsiljiv in zanimiv način.«*
- učiteljica št. 2: *»Sama jo v javnih nastopih redno uporabljam in sem stalna obiskovalka knjižnice, saj v knjigah knjižna slovenščina še vedno prevladuje, čeprav tudi opažam čedalje večjo nedoslednost in malomarnost, predvsem v knjigah, izdanih v samozaložbi. Tu bi moralo biti več nadzora s strani inštitucij, ki so za to kompetentne. Mladi bi morali več brati, ne pa vse zgrniti le na uporabo telefonov, kjer ni tega, kar bi jim privzgojilo čut in ljubezen do materinščine. Večji poudarek bi moral biti tudi v šolah, kjer bi morali vsi učitelji uporabljati knjižni jezik, ne le učitelji slovenščine. Več bi moralo biti medsebojne ustne komunikacije.«*
- učiteljica št. 3: *»Kot učiteljica učence spodbujam, da čim več berejo, in to kakovostna dela. Branje širi naša obzorja, besedni zaklad. Med urami, pri pouku, je raba knjižne slovenščine obvezna. K ustrezni rabi bi učence morali spodbujati vsi učitelji, ne samo učitelji slovenščine. Kot učiteljica lahko največ storim, da svojim učencem na različne načine »predam« ljubezen do jezika. Učenci v šoli*

poslušajo, berejo besedila, se preizkušajo v njihovem tvorjenju ter razmišljanju o jeziku in primernosti rabe različnih zvrsti za različne priložnosti.«

- učiteljica št. 4: *»Vsekakor negujem jezik v okviru bralne značke, eko bralne značke, s pisanjem dnevnikov, poezije, poročil o dogodkih itd. Pa vendar ni vsakdo vešči pisanja, lahko pa pisano besedo recitira, deklamira, estetsko uprizori ali jo zapoje. Komišibaj (japonsko potujoče gledališčeje) je lep primer ustvarjalnega pisanja in uprizoritve nastalih del.«*

4.2.5 Stališča učiteljic slovenščine o rabi jezika v prihodnosti

Pri zadnjem vprašanju smo udeleženske povprašali o njihovih napovedih za rabo slovenščine v prihodnosti in kaj lahko kot posamezniki naredimo, da stanje izboljšamo ali vsaj ohranimo.

Pridobili smo naslednje odgovore:

- učiteljica št. 1: *»Knjižni jezik nas povezuje, narečja nas bogatijo. Zavedati se moramo, da pot do slovenščine kot uradnega jezika ni bila lahka, zato jo moramo negovati in spoštovati. Materinščina je čudovita, zato se moramo truditi, da jo bodo uporabljali rodovi, ki bodo prišli za nami. Vsak posameznik lahko veliko naredi že z branjem leposlovja in z zapisi, ki so vsebinsko in pravopisno primerni.«*
- učiteljica št. 2: *»Moje napovedi niso preveč optimistične, vsaj glede tega ne, da se v vseh družbenih segmentih uporablja čedalje več tujk, tudi za besede, ki bi jih lahko povedali v slovenskem jeziku. Jezikovne norme bi morali vsi dosledno upoštevati, še posebej vse javne inštitucije. Včasih imam občutek, da se obnašamo preveč hlapčevsko, saj takoj rabimo tujo govornico in se prilagajamo, kar pa ne velja za drugo stran, ki uporablja svoj jezik dosledno. Vsi bi se morali truditi, da uporabljamo slovenščino na vseh področjih našega življenja, saj nas le jezik ohranja kot Slovence, narod, kar se potrjuje že skozi več stoletij.«*
- učiteljica št. 3: *»Kljub vsem težavam, ki pestijo naš jezik, in spreminjajočim se okoliščinam, se za prihodnost našega jezika ni potrebno bati. Jezik predstavlja posameznikovo identiteto, njegovo celovitost. Sicer pa moramo vedeti, da je jezik živa tvorba, cel čas se spreminja. Res je, da tudi v slovenščino vdira angleščina, vendar pa po mojem mnenju zaradi tega še ni ogrožena. Dokler bomo obstajali kot narod, bo obstajala tudi slovenščina in obratno.«*
- učiteljica št. 4: *»Zaskrbljena sem glede razvoja jezika, kajti moderna tehnologija mlade sili v uporabo jezika / strokovnega, ne da bi imeli razvite osnovne pojme, ki jih nato nadgradijo s strokovnimi. Ne upošteva se zaporednost pridobivanja jezikovnih veščin. Najprej se morajo naučiti osnov, šele nato strokovnosti. Opažam, da vedno pogosteje nadomeščajo slovenske besede s tujkami, ki so se močno usidrale v naš vsakdan. Niti se ne potrudijo posikati slovenskega približka/prevoda. Očitno je bolj »cool« se izražati v tujem jeziku. Želela bi si večjo vključenost prebivalcev v kulturna društva, pevska društva, gledališke skupine, bralne krožke po vaseh in mesih. Predlagala bi številne*

programe / delavnice za ustvarjalno pisanje med počitnicami, igre besed, itd. Tako da bi že najmlajši z veseljem spoznavali večplastnost jezika. Najprej zvočno podobo jezika, nato izrazne možnosti in moč, s katero razpolaga jezik.«

5 RAZPRAVA

V pričujoči raziskovalni nalogi smo se ukvarjali z odnosom mladostnikov in odraslih do rabe slovenskega jezika v vsakdanu. Na podlagi rezultatov, ki smo jih pridobili s pomočjo anketnega vprašalnika in intervjuja, lahko trdimo, da imajo udeleženci raziskave kritičen odnos do rabe slovenskega jezika, kar se kaže predvsem v tem, da jih motijo pravopisne napake v člankih ali v besedilih, ki se pojavljajo na spletu. Predstavili smo nekaj primerov, ki kažejo na to, da imajo tvorci besedil bodisi težave s pravilnim zapisom ali pa se morda na slovnična pravila pred objavo besedil ne osredotočajo v tolikšni meri, da bi napake odpravili. Pred začetkom eksperimentalnega dela smo si zastavili štiri raziskovalne hipoteze, ki jih bomo v nadaljevanju potrdili oz. ovrgli.

Hipoteza št. 1: predvidevali smo, da bo večina udeležencev odgovorila, da se pri pisanju sporočil ne ozira na pravilen zapis. To hipotezo lahko delno potrdimo, ker so rezultati pokazali, da se 45, 3 % anketiranih delno ozira na zapis, 10, 4 % pa se na to ne ozira.

Hipoteza št. 2: predvidevali smo, da večino udeležencev moti, če je v članku veliko pravopisnih napak. Hipotezo lahko potrdimo, saj so rezultati pokazali, da kar 67% anketiranih zelo moti, če je v kakšnem članku ali kje na spletu v besedilu veliko slovničnih napak.

Hipoteza št. 3: predvidevali smo, da večina udeležencev pri pisanju spisov, člankov ali raznih prispevkov pogosto naleti na slovnične težave. Slednjo lahko potrdimo in ovzremo, ker je največ anketiranih odgovorilo, da včasih naleti na slovnične težave.

Hipoteza št. 4: predvidevali smo, da večina udeležencev pregleda, kaj je napisala uradni osebi, preden pošlje sporočilo. To hipotezo lahko potrdimo, saj kar 91, 5 % anketiranih vedno pregleda, kaj je napisala uradni osebi, preden pošlje sporočilo.

Hipoteza št. 5: predvidevali smo, da učiteljice slovenskega jezika niso zadovoljne z rabo slovenščine med ljudmi. To hipotezo lahko prav tako potrdimo, saj učiteljice, ki so sodelovale v raziskave, izražajo nezadovoljstvo z rabo slovenskega jezika tako v vsakdanu kot v medijih, do česar so še posebej kritične.

Hipoteza št. 6: predvidevali smo, da učiteljice slovenskega jezika rabo jezika med uporabniki družbenih omrežjih dojemajo kot zelo pomanjkljivo in neustrezno. Tudi to hipotezo na podlagi odgovorov vključenih učiteljic lahko potrdimo.

Ugotovili smo, da učiteljice niso najbolj zadovoljne z rabo slovenščine med ljudmi, da so zelo razočarane nad rabo jezika na družbenih omrežjih, saj se jim zdi zelo pomanjkljiv in neustrezen, enako mnenje imajo tudi o medijih in da se zavzemajo predvsem za večjo priljubljenost knjig in leposlovja, predvsem med mladimi.

Našo raziskavo bi lahko še izboljšali, in sicer tako, da bi načrtno vključili več učiteljev in strokovnjakov s področja slovenskega jezika. Prav tako bi lahko iskali nenaključen vzorec vprašanih, npr. po starostnih skupinah, poklicih ipd. Naše delo je lahko iztočnica za nadaljnje raziskave, pomaga lahko predvsem učencem, dijakom in učiteljem ter vsem, ki jim je mar za slovenski jezik.

6 SKLEP

Nad rezultati smo pozitivno presenečeni. S to raziskovalno nalogo smo želeli dokazati, da je slovenščina v vsakdanjem življenju ključna. Večina anketiranih se strinja z nami. Nekoliko smo bili presenečeni nad dejstvom, da 32,1 % anketiranih ne uporablja spleta oz. jezikovnih priročnikov, ko naleti na slovnične težave. Veseli nas, da večino anketiranih moti, če je v člankih ali na spletu v besedilu veliko slovničnih napak, saj to pomeni, da se še zavedamo, kako pomembna je pravilna uporaba slovnice.

Večji del anketiranih tudi zelo pogosto uporablja pravilno slovnico in je mnenja, da ima slovnica v vsakdanu zelo pomembno vlogo. Resnično upamo, da bomo še naprej negovali naš lep slovenski jezik, da prihodnje generacije ne bodo poznale zgolj slenga ali podobnih »modernih« izpeljav slovenskega jezika. Res je, da moramo ostati v koraku s časom, jezik in kultura se spreminjata, vendar menimo, da je slovenščina jezik, ki nikakor ne sme zamreti, oz. se popolnoma nadomestiti z raznimi izrazi in tujkami.

Slovnica in pravopis imata v vsakdanu zelo pomembno vlogo, zato nikar ne smemo pozabiti nanju. Jezikovna pravila so namreč odraz kulture in spoštovanja do jezika samega, gre za neko splošno razgledanost posameznika, saj je jezik tisti, ki ga potrebujemo na vseh področjih življenja.

7 VIRI IN LITERATURA

Dobrovoljc, Helena in Bizjak Končar, Aleksandra, 2013. Slovenski pravopisi in vprašanje normativnih pristojnosti. Slovenski jezik – Slovene Linguistic Studies 9. Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. 111–126.

E-katalogi, 4. 4. 2014. Dostopno na: <https://e-katalogi.si/darila/mana-katalog-30-odstotni-popust/>. 18. 1. 2021.

J. Toporišič: Slovenska slovnica (4. izdaja). Maribor: Založba Obzorja, 2004.

Klemenčič, Simona., 18. 12. 2015. Do jezika je treba imeti sproščen odnos. Spletni vir. Dostopno na: <https://www.rtvsllo.si/stevilke/simona-klemencic-do-jezika-je-treba-imeti-sproscen-odnos/381351>. 1. 12. 2021.

Koletnik, Mihaela, 2008. Prekmursko narečje v medijih. V: Slovenski jezik, literatura, kultura in mediji. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 36–43.

Kosi, Mojca, 2015. Odnos do jezikovne norme in knjižnosti v slovenskem govornem jeziku z ozirom na angleški jezik. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

Najpogostejše pravopisne napake. Nasveti.net. Dostopno na: <https://www.nasveti.net/najpogostejse-pravopisne-napake>. 20. 10. 2021.

Petek, Tomaž, 2018. Socialne in funkcijske zvrsti v slovenskem jezikoslovju. V: Jezikoslovni zapiski. 55–67.

Pogorelec, Breda, 1965: Vprašanja govornega jezika. V: Jezikovni pogovori. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Slovar slovenskega knjižnega jezika (spletna izdaja). Ljubljana: ZRC SAZU, 2000.

Slovenska biografija. Dostopno na: <https://www.slovenska-biografija.si/>. 10. 9. 2021

Sobotainfo, 9. 3. 2022. Vpis v sodoben Vrtec Lavra, ki z urejeno okolico otrokom nudi obilo sproščene in vesele igre. Dostopno na: <https://sobotainfo.com/novica/lokalno/vpis-v-sodoben-vrtec-lavra-ki-z-urejeno-okolico-otrokom-nudi-obilo-sproscene-vesele>. 10. 3. 2022.

Taferner, Iris, 2013. Odnos dijakov do slovenskega jezika. Maribor: Filozofska fakulteta.

Tivadar, Hotimir, 2008. Pravorečje, knjižni jezik in mediji. V: Slovenski jezik, literatura, kultura in mediji. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 24–34.

Učni načrt za slovenščino (posodobljena izdaja) za osnovnošolski program, 2018. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Zakon o javni rabi slovenščine (ZJRS). V: Uradni list Republike Slovenije. (23. 7. 2004). str. 10418.

Zemljarič Miklavčič, Milena. Iskanje odgovorov na vprašanja govorjenega jezika. V: Jezik in slovstvo. 53 (2008), št. 1. 89–106.

Zore, Janoš, 9. 10. 2011. Toporišič: Slovenci imamo do jezika deloma nemaren odnos. Dostopno na: <https://old.delo.si/novice/slovenija/toporisic-slovenci-imamo-do-jezika-deloma-nemaren-odnos.html>. 6. 1. 2022.

PRILOGA 1: ANKETNI VPRAŠALNIK

Spoštovani,

sem Kiara Katalinič, učenka OŠ Bakovci. Želim raziskati, kakšen je odnos mladih in starejših do jezika in slovnice v vsakdanjem življenju. Prijazno vas naprošam, da rešite spodnjo anketo in s tem pripomorete k boljšim rezultatom moje raziskave.

Iskreno se vam zahvaljujem za vašo pomoč.

Spol:

- a) moški
- b) ženski

Starost:

- a) 30 let in starejši
- b) do 15 let
- c) 15 do 30 let

Stopnja izobrazbe:

- a) osnovna šola
- b) srednja šola
- c) višja šola
- č) univerzitetna izobrazba
- d) magisterij, doktorat

Kako pomembna se vam zdi uporaba slovnice v vsakdanjem življenju?

- a) Nepomembna.
- b) Še kar pomembna.
- c) Zelo pomembna.

Ali se pri pisanju sporočil ozirate na pravilen zapis?

- a) Ne.
- b) Delno.
- c) Da, zmeraj.

Ali v pogovoru z uradno osebo uporabljate pravilno slovnico ali narečne besede?

- a) Pravilno slovnico.
- b) Včasih pravilno slovnico, včasih narečne besede.
- c) Narečne besede.

Ali pogosto uporabljate Google ali jezikovne priročnike, kadar niste prepričani o slovničnih pravilih?

- a) Da, zelo pogosto.
- b) Včasih.
- c) Ne.

Kako pogosto uporabljate pravilno slovnico?

- a) Zelo pogosto.
- b) Včasih.
- c) Skoraj nikoli.

Ali vas moti, če je v kakšnem članku ali kje na spletu v besedilu veliko slovničnih napak?

- a) To me ne moti.
- b) Zelo me moti.
- c) Moti me, vendar ne pretirano.

Ali pri pisanju spisov, člankov in raznih prispevkov naletite na slovnične težave?

- a) Da, pogosto
- b) Včasih.
- c) Ne, nikoli.

Koliko časa običajno porabite, da napišete sporočilo uradni osebi?

Ali, preden pošljete sporočilo uradni osebi, pregledate, kaj ste napisali?

- a) Skoraj nikoli.
- b) Da, vedno.

Kako ste zadovoljni s svojim poznavanjem slovenskega jezika? Označite številko od 1 do 5, pri čemer je 5 najvišja ocena.

- a) 1
- b) 2
- c) 3
- č) 4
- d) 5

PRILOGA 2: INTERVJU Z UČITELJICAMI SLOVENŠČINE

Spoštovani,

Sem Kiara Katalinič, učenka Osnovne šole Bakovci. Ukvarjam se z raziskavo na temo odnosa do slovenščine v vsakdanu, zato vas prosim, da odgovorite na nekaj kratkih vprašanj in mi s svojimi odgovori pomagate pri raziskovalnem delu.

Za odgovore se vam najlepše zahvaljujem.

VPRAŠANJA:

1. Kako vi kot strokovnjakinja s področja slovenskega jezika vidite rabo slovenščine med ljudmi v vsakdanu?
2. Kako gledate na rabo jezika med uporabniki družbenih omrežij?
3. Kakšno je vaše mnenje o rabi slovenščine v različnih medijih?
4. Na katere načine si kot (nekdanja) učiteljica prizadevate za rabo (bolj) knjižne slovenščine med mladimi?
5. Kakšne so vaše napovedi za rabo slovenščine v prihodnosti in kaj lahko kot posamezniki naredimo, da stanje izboljšamo ali vsaj ohranimo?